

HAL
open science

Archaeological researches at the tell-settlement in Lunca, Ceamurlia de Jos Village, Tulcea County

Laurent Carozza, Cristian Micu, Sorin Ailincăi, Florian Mihail, Jean-Michel
Carozza, Albane Burens-Carozza, Mihai Florea

► To cite this version:

Laurent Carozza, Cristian Micu, Sorin Ailincăi, Florian Mihail, Jean-Michel Carozza, et al.. Archaeological researches at the tell-settlement in Lunca, Ceamurlia de Jos Village, Tulcea County. Cristian Eduard ȘTEFAN, Mihai FLOREA, Sorin-Cristian AILINCĂI, Cristian MICU. STUDIES IN THE PREHISTORY OF SOUTH EASTERN EUROPE Volume dedicated to the memory of Mihai Șimon (1954-1992), Muzeul Brăilei, Editura Istros, pp.233-262, 2014. hal-03021947

HAL Id: hal-03021947

<https://hal.science/hal-03021947v1>

Submitted on 24 Nov 2020

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

CONSILIUL JUDEȚEAN TULCEA
INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE
„GAVRILĂ SIMION”

BIBLIOTECA
ISTRO-PONTICĂ
Seria
ARHEOLOGIE

10

STUDII PRIVIND PREISTORIA SUD-ESTULUI EUROPEI

*Volum dedicat
memoriei lui Mihai Șimon*

Editori

Cristian-Eduard ȘTEFAN, Mihai FLOREA, Sorin-Cristian AILINCĂI, Cristian MICU

Muzeul Brăilei Editura Istros
Brăila, 2014

**STUDII PRIVIND PREISTORIA
SUD-ESTULUI EUROPEI**

**Volum dedicat memoriei lui
Mihai Şimon
(1954-1992)**

INSTITUTUL DE CERCETARI ECO-MUZEALE
„GAVRILĂ SIMION”

STUDIES IN THE PREHISTORY OF SOUTHEASTERN EUROPE

Volume dedicated to the memory of Mihai Șimon

Edited by:

Cristian Eduard ȘTEFAN
Mihai FLOREA
Sorin-Cristian AILINCĂI
Cristian MICU

Muzeul Brăilei Editura Istros
Brăila, 2014

INSTITUTUL DE CERCETARI ECO-MUZEALE
„GAVRILĂ SIMION”

STUDII PRIVIND PREISTORIA SUD-ESTULUI EUROPEI

Volum dedicat memoriei lui Mihai Șimon

Editori:

Cristian-Eduard ȘTEFAN
Mihai FLOREA
Sorin-Cristian AILINCĂI
Cristian MICU

C U P R I N S / C O N T E N T S

Cuvânt înainte / <i>Note from the editors</i>	7
Necrolog Mihai Şimon (Alexandru Avram)	8
<i>Obituary</i>	
Mihai ŞIMON +	
Săpăturile arheologice de la Măriuța și Şeinoiu, jud. Călărași	11
<i>Archaeological excavations at Măriuța and Şeinoiu, Călărași County</i>	
Ana ILIE, Loredana NIȚĂ	
Date despre piesele litice din așezare Starčevo-Criș de la Croitori, Com. Uliești, jud. Dâmbovița	61
<i>Data lithic items of Starčevo-Criș settlement from Croitori, Uliești Village, Dâmbovița County</i>	
Florina Maria NIȚU +	
Așezarea Vinča de la Ocna Sibiului – Fața Vacilor (jud. Sibiu)	
Un studiu tehnologic și morfologic al ceramicii	75
<i>Vinča settlement in Ocna Sibiului-Fața Vacilor (Sibiu County).</i> <i>A technological and morphological study of the pottery</i>	
Florian KLIMSCHA	
Power and prestige in the Copper Age of the Lower Danube	129
Cristian-Eduard ŞTEFAN	
Așezări sălcuțene din stânga Oltului Inferior	167
<i>Sălcuța-type settlements on the left bank of Lower Olt</i>	
Alin FRÎNCULEASA, Katia MOLDOVEANU	
Notă asupra unei machete de construcție eneolitică descoperită în localitatea Jilavele (jud. Ialomița)	211
<i>Note on a chalcolithic building model discovered in Jilavele (Ialomița County)</i>	
Laurent CAROZZA, Cristian MICU, Sorin AILINCĂI, Florian MIHAIL, Jean-Michel CAROZZA, Albane BURENS, Mihai FLOREA	
Cercetări în așezarea-tell de la Lunca (com. Ceamurlia de Jos, jud. Tulcea)	231
<i>Archaeological researches at the tell-settlement in Lunca, Ceamurlia de Jos Village, Tulcea County</i>	
Florian MIHAIL, Cristian-Eduard ŞTEFAN	
Obiecte din piatră și materii dure animale descoperite în tell-ul de la Baia, jud. Tulcea	261
<i>Stone and hard animal materials artefacts from the tell settlement at Baia, Tulcea County</i>	

Eugen PAVELEȚ, Laurențiu GRIGORAȘ

Date despre docorurile de pe vasele atribuite aspectului Stoicani-Aldeni 297
Data concerning ornaments on Stoicani-Aldeni type pottery

Laura DIETRICH, Oliver DIETRICH, Cristian-Eduard ȘTEFAN

Așezările Coțofeni de la Rotbav, Transilvania de sud-est 335
Coțofeni settlements in Rotbav, Southeastern Transylvania

Cătălin I. NICOLAE, Alin FRÎNCULEASA

„Antichitățile Prahovei”. Considerații pe marginea unui articol inedit scris de
Ioan Andrieșescu 409
“Prahova’s Antiquities”. Remarks on an original article written by Ioan Andrieșescu

Cristina GEORGESCU

Repere istorice în restaurarea patrimoniului.
Anamneza și etiopatogenia patrimoniului arheologic mobil 429
*Historic landmarks in heritage restoration. History and etiopathogenesis of movable
archaeological heritage*

Ionela CRĂCIUNESCU, Mihai Ștefan FLOREA

Aplicații GIS în arheologie. Istoric, resurse și metodă 447
GIS applications in archaeology. Background, resources and method

Abrevieri / *List of abbreviations* 467

Publicațiile Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea 469

Cercetări în așezarea-*tell* de la Lunca (com. Ceamurlia de Jos, jud. Tulcea)

Laurent Carozza^{*}, Cristian Micu^{**}, Sorin Ailincăi^{**}
Florian Mihail^{**}, Jean-Michel Carozza^{***},
Albane Burens^{*}, Mihai Florea^{****}

Abstract: *In this article the authors present the results of the archaeological researches conducted by “Delta du Danube” Franco-Romanian team at the tell-settlement in Lunca (Ceamurlia de Jos Village, Tulcea County). A preliminary analysis of the archaeological material discovered at the surface is realized and the stratigraphy of the site - as shown in surveys conducted by a core drill - is revealed. Based on a radiocarbon test performed on a piece of charcoal, sampled from a thermally converted horizon identified at -1,74 m depth, the beginning of the settlement can undoubtedly be placed sometime between 4500 and 4350 BC.*

Rezumat: *În prezentul articol sunt prezentate rezultatele cercetărilor desfășurate de echipa misiunii arheologice franco-române Delta du Danube în așezarea-tell de la Lunca (com. Ceamurlia de Jos, jud. Tulcea). În acest context, este descrisă stratigrafia sitului – așa cum apare în sondajele realizate cu ajutorul unei carotiere – și se face o analiză preliminară a materialului arheologic descoperit la suprafața solului. Pe baza rezultatelor analizei radiocarbon realizate pe un fragment de lemn ars, prelevat dintr-un orizont transformat termic, identificat la cota -1,74 m, nu poate fi exclus ca începutul locuirii pe tell-ul de la Lunca să se înscrie între 4500 și 4350 BC.*

Resumé: *L’objectif de cet article est de présenter le résultat des recherches conduites sur le tell de Lunca. La réalisation d’un carottage mécanique permet d’observer la succession stratigraphique et de disposer d’une datation radiocarbone pour la base du tell. Cette dernière montre que l’établissement du site est intervenu entre 4500 et 4350 bc. La séquence, puissante de 1,70 m, se caractérise par la présence de niveaux rubéfiés pouvant correspondre à des bâtiments incendiés, et de niveaux de démantèlement des architectures en terre crue. Dans le même temps, l’équipe a réalisé l’étude des mobiliers collectés en surface. L’étude des outillages lithiques et des mobiliers céramiques montre que les mobiliers collectés en surface se rapporte à la phase A2 de la culture de Gumelnița.*

Key words: *Eneolithic, Gumelnița culture, tell, pottery, lithic industry.*

Cuvinte cheie: *Eneolitic, cultura Gumelnița, tell, ceramică, industrie litică.*

Monts clefs : *Eneolithique, culture Gumelnița, tell, ceramique, industrie litique.*

^{*} CNRS, UMR 5602, Géode, Toulouse; carozza.laurent@wanadoo.fr; albane.burens@univ-tlse2.fr.

^{**} Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Gavrilă Șimon, str. Progresului, nr. 32, 820009, Tulcea; cristianleonard@yahoo.com; sailincai@gmail.com; florianhamangia@yahoo.com.

^{***} Maître de conférence à l’Université de Strasbourg, UMR 5602 Géode; carozza@unistra.fr.

^{****} Muzeul Național de Istorie a României, Calea Victoriei, nr. 12, 030026, București; mihaimfs@yahoo.com.

Introducere

În prezentul articol sunt prezentate rezultatele cercetărilor desfășurate de echipa misiunii arheologice franco-române **Delta du Danube** în așezarea-tell de la Lunca (com. Ceamurlia de Jos, jud. Tulcea). Situl eneolitic din punctul *Pensiune* se află la aproximativ 1,20 km est de localitate, pe malul lacului Golovița, într-o zonă de câmpie, nu departe de Dealurile Babadagului (Fig. 1-3). Cu dimensiuni destul de reduse (60 × 45 m), acesta are la prima vedere aspectul unui tumul (Fig. 4-6). Suprafața sa a fost serios afectată atât de o locuire de epocă romană, cât și de lucrările agricole realizate în special în perioada contemporană. Acestea din urmă au antrenat la suprafața solului o cantitate mare de material arheologic.

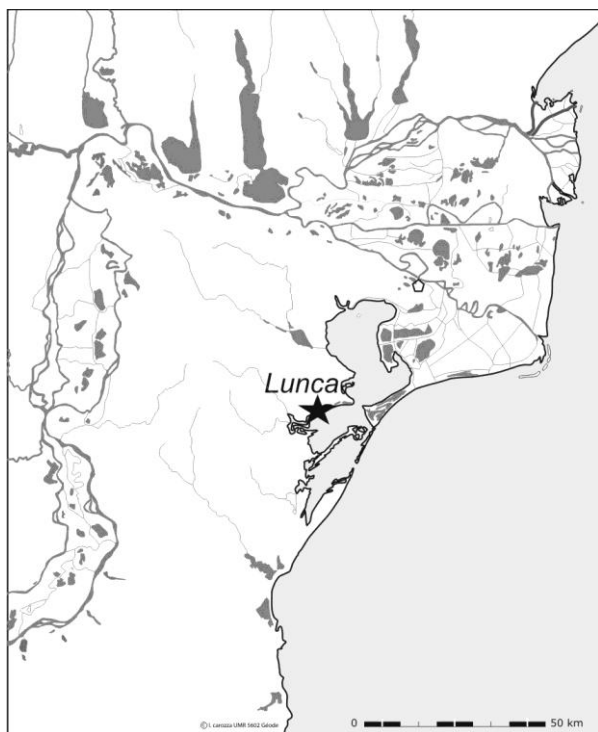

Fig. 1. Poziția geografică a sitului de la Lunca / *Geographic position of the site in Lunca.*

Prima mențiune asupra prezenței unor descoperiri neo-eneolitice pe teritoriul localității Lunca se regăsește într-o lucrare publicată în anul 1940 de R. Vulpe¹. În lipsa unor date suplimentare, este dificil să afirmăm că descoperirile mai sus menționate au legătură cu situl din punctul *Pensiune*. E. Comșa a fost, probabil, primul care a inclus acest sit în repertoriul așezărilor gumelnițene de pe teritoriul județului Tulcea. În acest context, era preluată, în fapt, o informație oferită de

A. Aricescu². Ulterior, E. Lăzurcă va realiza o cercetare de suprafață în zonă, cu această ocazie fiind stabilită poziția exactă a așezării și adunată o cantitate importantă de material arheologic atribuit culturii Gumelnița. Ar trebui menționat, de asemenea, că,

¹ Vulpe 1940.

² Comșa 1971, 17, n. 45.

pornind de la informațiile publicate anterior de E. Comșa³, P. Hașotti⁴ a inclus situl în categoria *așezărilor deschise*.

În anul 2007, o echipă a Institutului de Cercetări Eco-Muzeale a efectuat noi cercetări de suprafață în zona complexului lagunar Razim-Sinoe. Materialele adunate cu această ocazie de pe suprafața așezării din punctul *Pensiune*, încadrate în faza Gumelnița A2, au făcut obiectul unei analize preliminare ale cărei rezultate au fost publicate ulterior⁵. Trebuie amintit că este prima dată când se menționează că acest sit are aspectul unui *tell*. Relativ recent, cercetarea acestuia a constituit unul din obiectivele importante ale proiectului *Chronos*⁶. În acest cadru a fost realizată o trecere în revistă a bibliografiei de specialitate⁷, s-au realizat sondaje cu ajutorul unei carotiere⁸ și prospecțiuni magnetice⁹.

Cercetările misiunii arheologice *Delta du Danube*

În toamna anului 2011, echipa misiunii arheologice *Delta du Danube* a efectuat o primă campanie de cercetări în zona lacurilor Babadag și Golovița. Înainte de a face orice prezentare a rezultatelor acestei acțiuni, trebuie precizat că, în directă legătură cu tema sa de cercetare, aceea a relațiilor stabilite de comunitățile pre- și protoistorice din Dobrogea cu mediul lor înconjurător, misiunea arheologică și-a fixat ca obiectiv general cunoașterea modului în care acestea au ocupat și administrat, în timp, spațiul geografic amintit. Obiectivele specifice proiectului propus în acest context sunt:

- stabilirea unui cadru paleogeografic pentru zona corespunzătoare cursului inferior al Dunării, pe segmentul cuprins între Hârșova și zona de litoral a Mării Negre, în vederea sincronizării ritmului și frecvenței schimbărilor sociale, economice și de mediu înconjurător în intervalul cronologic 7000-700 BC;
- studiul incidenței creșterii nivelului Mării Negre, în ultima perioadă a Holocenului, asupra transformărilor sesizate la nivelul sistemului fluvial (cursul Dunării și al afluenților săi direcți);

³ Comșa 1971.

⁴ Hașotti 1997, 85.

⁵ Micu *et alii* 2009, 18 și urm.

⁶ *Chronos Cronologie și interacțiuni umane în eneoliticul din sudul României. Gumelnița – perioadă cheie a preistoriei europene – stațiunile, spațiul cunoscut și necunoscut*, PN II Planul Național de Cercetare, Dezvoltare și Inovare pentru perioada 2007-2013, Pr. 4 Parteneriate în domeniul prioritare (<http://www.arheo-chronos.ro/proiectul.html>).

⁷ Bem 2011, 36-37.

⁸ Haită, Bem 2011, 89-93

⁹ Asăndulesei, Tencariu, Cotiugă 2011, 130.

- definirea strategiilor de ocupare a spațiului pe baza indicatorilor arheologici și de paleomediu, insistând asupra caracterului funcțional al siturilor identificate pe teren (abordare funcțională a utilajului și spațiului) și asupra integrării acestora într-un model teritorial;
- precizarea formei de organizare a teritoriului cu ajutorul indicatorilor materiali (achiziția de materii prime) și caracterizarea sistemelor economice în relație cu procesele de inovație tehnologică;
- stabilirea unui cadru cronologic coerent pentru evoluția comunităților umane aflate în Dobrogea între perioada neolitică și începutul antichității (aproximativ 7000-700 BC), identificarea caracteristicilor culturale ale acestora și a legăturilor cu mediile culturale contemporane;
- definirea caracteristicilor paleoekonomiei, a exploatării biodiversității și identificarea strategiilor de adaptare a societăților la schimbările sociale și de mediu.

Fig. 2. Localizarea tell-ului de la Lunca / *The position of the tell-settlement in Lunca.*

Fig. 3. Așezarea-tell de la Lunca / The tell-settlement at Lunca.

Fig. 4. Tell-ul de la Lunca, vedere dinspre sud / The tell-settlement in Lunca, view du from South (foto/photo: Albane Burens).

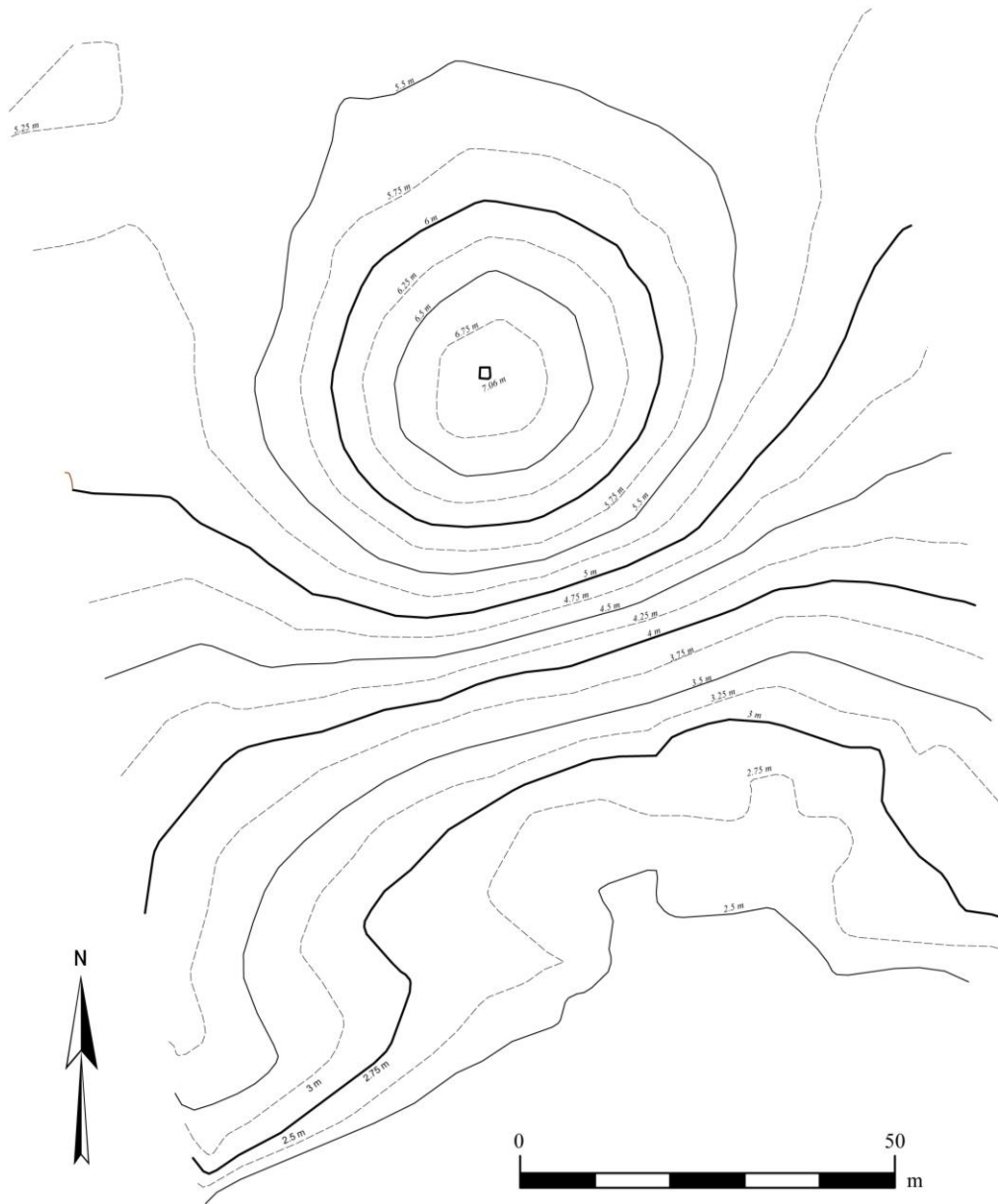

Fig. 5. Lunca. Planul topografic al așezării-tell / Lunca. *Topographic plan of the tell-settlement.*

În acord cu obiectivele mai sus menționate a fost realizat o recunoaștere stratigrafică a sitului de la Lunca, cu ajutorul unei carotiere cu percuzie, prevăzută cu un tub

deschis cu diametrul de 60 mm (Fig. 7), acţiune dublată de completarea inventarului arheologic aflat în depozitele ICEM Tulcea cu materiale (fragmente ceramice, utilaj din silex și piatră şlefuită) adunate de la suprafaţa solului.

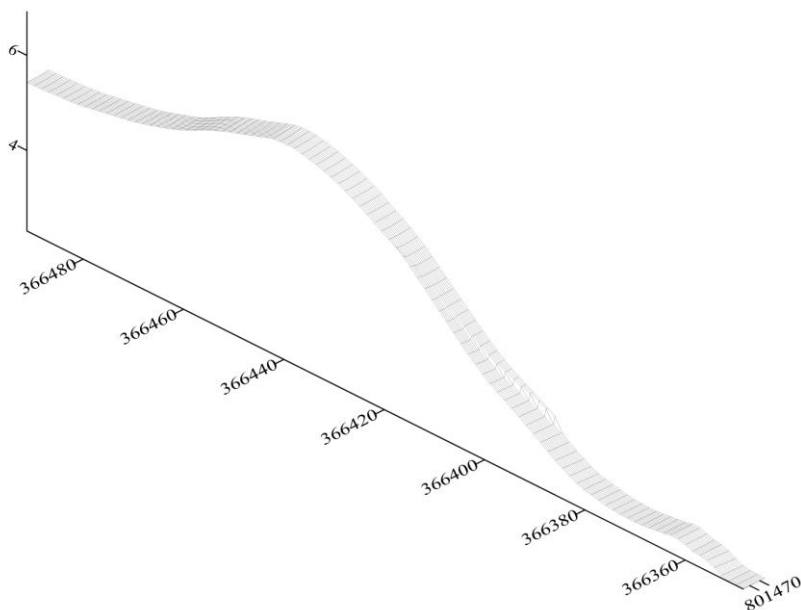

Fig. 6. Lunca. Planul altimetric al aşezării-tell pe direcţia NV-SE / Lunca. Altimetric section of the tell-settlement in NV-SE direction.

Sondajele stratigrafice

Primul punct cercetat se regăseşte pe *tell* iar cel de-al doilea la aproximativ 50 m de sit, spre lacul Goloviţa.

Analiza coloanei rezultate în urma sondajului realizat în primul punct¹⁰ indică următoarea stratigrafie a aşezării (Fig. 8):

- 300 - 230 cm – silt steril, foarte fin, de tip loess, bej-gălbui;
- 230 - 220 cm – silt steril, fin, ușor argilos;
- 220-200 cm – compactare;
- 200-178 cm – nivel siltic cenușos, foarte fin, gri-bej, asociat cu fragmente ceramice, resturi de cochilii *Unio* și oase de pește;

¹⁰ Coloana rezultată în urma realizării sondajului din cel de-al doilea punct nu este datată și, din acest motiv, are mai puțină importanță pentru sit.

- 178-173 cm – nivel argilos transformat termic, cu textură poroasă (au fost observate resturi de materie vegetală), ce corespunde probabil unor fragmente de chirpici ori altor elemente de arhitectură incendiate și degradate;
- 173-164 cm – nivel siltic cenușos, gri deschis, asociat cu mici fragmente de lemn ars;
- 164-149 cm – succesiune de trei orizonturi de silt argilos transformate termic, ce indică prezența unor elemente de arhitectură incendiată. Unele din aceste orizonturi, cu structură poroasă, corespund unor chirpici pe care se observă amprente de fibre vegetale;
- 149-139 cm – strat de argilă siltică, masiv, compact, incendiat, cu partea superioară întărită, ce poate corespunde fie unei zone de circulație, fie bazei unei structuri de combustie;
- 139-120 cm – nivel siltic cenușos, gri-bej, asociat cu elemente antropice (fragmente ceramice și oase);
- 120-100 cm – compactare;
- 100-93 cm nivel de silt loessoid, bej deschis, ce nu include niciun element antropic;
- 93-92 cm – strat fin transformat termic, de culoare roșu-portocaliu, ce ar putea corespunde unui zone de circulație amenajată;
- 92 – 90 cm – nivel de silt loessoid, bej deschis, fără elemente antropice;
- 90 – 89 cm – strat fin transformat termic, roșu-portocaliu, ce ar putea corespunde unei zone de circulație amenajate;
- 89-60 cm – nivel de silt loessoid, bej deschis, în interiorul căruia, la cota - 79 cm, apar câteva fragmente ceramice ce ar putea indica prezența unui paleosol. Spre cota - 67 cm apar noduli de chirpici incendiați;
- 60-12 cm – partea superioară a secvenței stratigrafice este reprezentată de un silt ce corespunde unui orizont afectat ca urmare a acțiunii factorilor naturali (bioturbații) și antropici (lucrări agricole).

Pentru o mai bună încadrare din punct de vedere cronologic a sitului de la Lunca, a fost realizată o datare pe baza unui fragment de lemn ars, prelevat dintr-un orizont transformat termic, identificat la cota -1,74 m. Codul atribuit de laborator este Poz-46584.

Rezultatul analizei este **5600 ± 40 BP** :

68.2% probabilitate - 4459BC (68.2%) 4368 BC

95.4% probabilitate - 4503BC (95.4%) 4351 BC

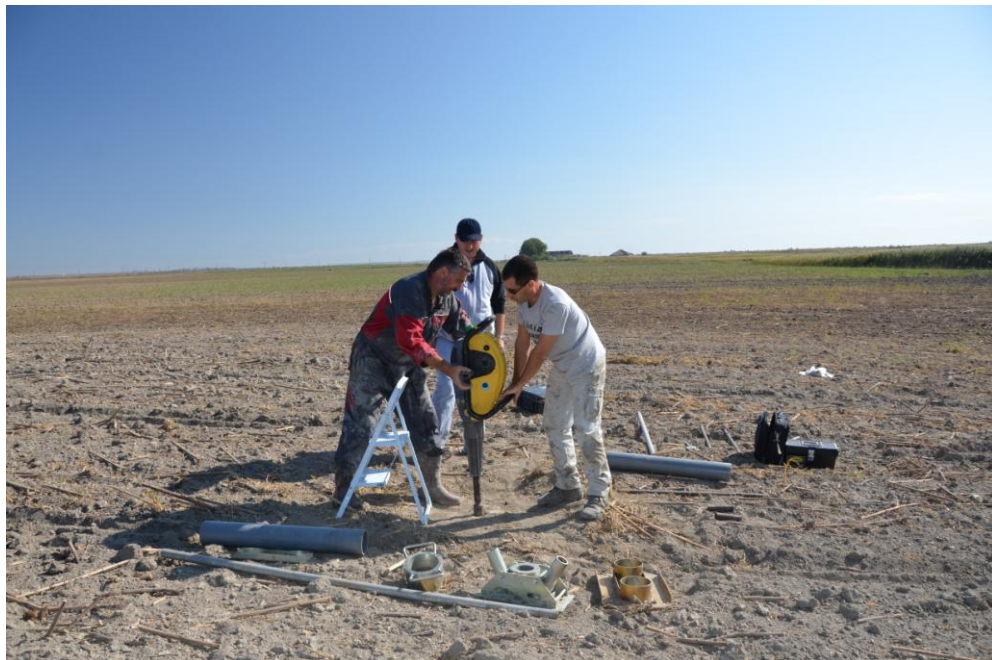

Fig. 7. Carotaje efectuate pe tell-ul de la Lunca / Core drillings on the tell-settlement from Lunca (foto/photo: A. Burens).

Rezultatul mai sus amintit indică faptul că începutul locuirii pe situl de la Lunca ar fi putut interveni între 4500 și 4350 BC, în perioada corespunzătoare culturii Gumelnița. Dacă ar fi să comparăm acest rezultat cu seriile cunoscute pentru așezările din zona de nord a Dobrogei, observăm o relativă apropiere de datele obținute pentru Locuința nr. 1 de pe tell-ul de la Luncavița (Poz-36233 5590 ± 40 BP – 4495-4349 BC, Poz-35325 5600 ± 40 BP – 4503-4351 BC), al cărei inventar a fost atribuit fazei Gumelnița A2¹¹. Așa cum am precizat în debutul acestui articol, analiza materialului arheologic adunat anterior pe situl de la Lunca la suprafața solului a condus la încadrarea în aceeași fază.

La nivelul întregii arii a culturii Gumelnița regăsim date apropiate în seriile de la Căscioarele¹², Hârșova¹³, Pietrele¹⁴, Ovčarovo, Goljamo Delčevo, Varna, Smyadovo, Azmak¹⁵.

¹¹ Micu, Maille 2002; Micu, Mihail, Maille 2006.

¹² Dumitrescu 1974; Bem 2000-2001.

¹³ Bem 2000-2001.

¹⁴ Hansen *et alii* 2007, 44; Hansen *et alii* 2008, 21, 77-78.

¹⁵ Boyadziev 1995, 170-171, 183-184.

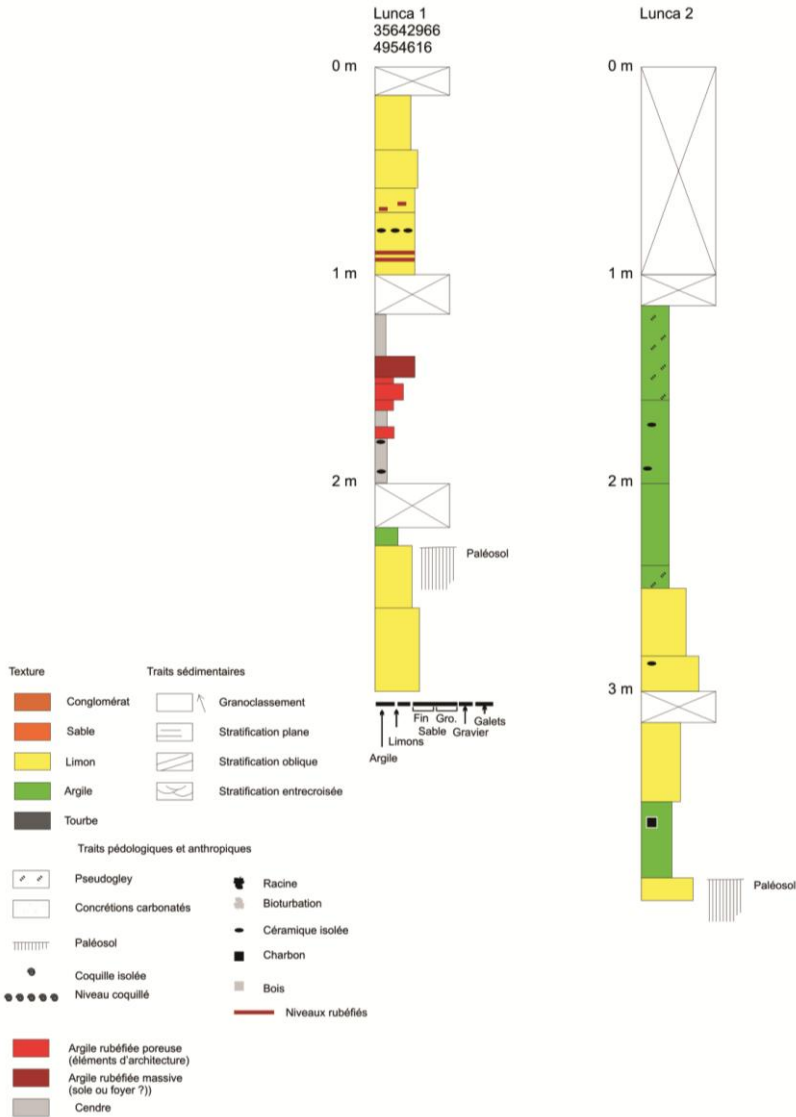

Fig. 8. Descrierea celor două sondaje realizate în 2011 pe sit (la stânga) și pe malul lacului Golovița (la dreapta) / *Depiction of the two core drillings made in 2011 on the site (left) and on the Golovița Lake (right).*

Analiza carotei realizate pe situl de la Lunca indică faptul că secvenţa sa stratigrafică are mai mult de 2 m grosime. În acest context, trebuie amintit că sondajul nu a fost amplasat în punctul cel mai înalt al aşezării. Locuirea se formează la nivelul unei margini de terasă, uşor individualizată în raport cu terenul din jur, pe un paleosol argilos, probabil spre 4500-4300 BC. Succesiunea de niveluri de construcţie, circulaţie şi incendiere – acestea din urmă fiind probabil corespunzătoare unor etape de distrugere a arhitecturii din chirpici – demonstrează existenţa mai multor faze de locuire. Totul pare să indice că ne aflăm în faţa unei aşezări pluristratificate de tip *tell*. Intervenţia factorului antropoc modern, reprezentat în special de lucrările agricole, a condus, fără îndoială, la modificarea accentuată a aspectului iniţial al *tell*-ului. Analiza datelor avute la dispoziţie în prezent, în acest context fiind luate în considerare şi observaţiile făcute pe sit de C. Haită şi C. Bem¹⁶, pare să indice că depunerea arheologică a avut iniţial aproape 3 m grosime.

Ceramica

În prezentul articol am luat în considerare atât loturile ceramice înregistrate în 2007, cât şi pe cele din 2011 şi 2012¹⁷. În ciuda cantităţii apreciabile de material arheologic, doar o mică parte a acestuia întruneşte condiţiile necesare unei redări grafice utile. Cele 91 de fragmente ceramice desenate, ce aparţin atât zonei superioare a vaselor (Fig. 9/1-14, 17-21; 10/3-6, 8-13, 15-16, 20-24, 26-35; 11/1-20, 25-27, 29, 30), cât şi celor mediană (Fig. 9/15-16, 10/1-2, 7, 17, 25; 11/21-24, 28, 31-33) şi inferioară (Fig. 10/14, 18, 19, 36, 37), indică prezenţa mai multor tipuri de recipiente specifice culturii Gumelniţa.

Fără îndoială, cea mai bine reprezentată formă ceramică este cea a străchinilor (46 exemplare). Unele fragmente aparţin unor vase de formă simplă, cu deschiderea nerestricţionată, având marginea îngroşată (Fig. 8/9, 12; 9/6-8, 20) sau uşor trasă spre interior (Fig. 9/7; 10/5; 9/4, 9, 12, 16-18, 19,). Cea de-al doilea tip, cel mai bine reprezentat, corespunde vaselor cu contur simplu şi deschiderea restricţionată (Fig. 9/2-6; 6/3, 6, 15, 21, 23, 26-27, 29, 34; 11/1-3, 5, 10-11, 13-14,) şi doar în câteva cazuri conturul este marcat în zona diametrului maxim de un punct ascuţit (contur compus) (Fig. 9/1; 10/20, 30). Ultimul tip de străchină include exemplarele de formă independentă, cu deschidere restricţionată, caracterizată de un contur compus, ce conţine cel puţin un punct ascuţit şi unul de tangenţă verticală. Aceste recipiente, asemeni celor incluse în tipurile anterioare, au diametrul maxim în zona superioară, însă marginea este modelată sub forma unui gât mai mult sau mai puţin tras spre exterior (Fig. 9/9; 10/8, 11, 22).

¹⁶ Haită, Bem 2011.

¹⁷ În ambele cazuri este vorba despre ceramică găsită la suprafaţa solului, fără context stratigrafic, antrenată de intensele lucrări agricole desfăşurate în zonă.

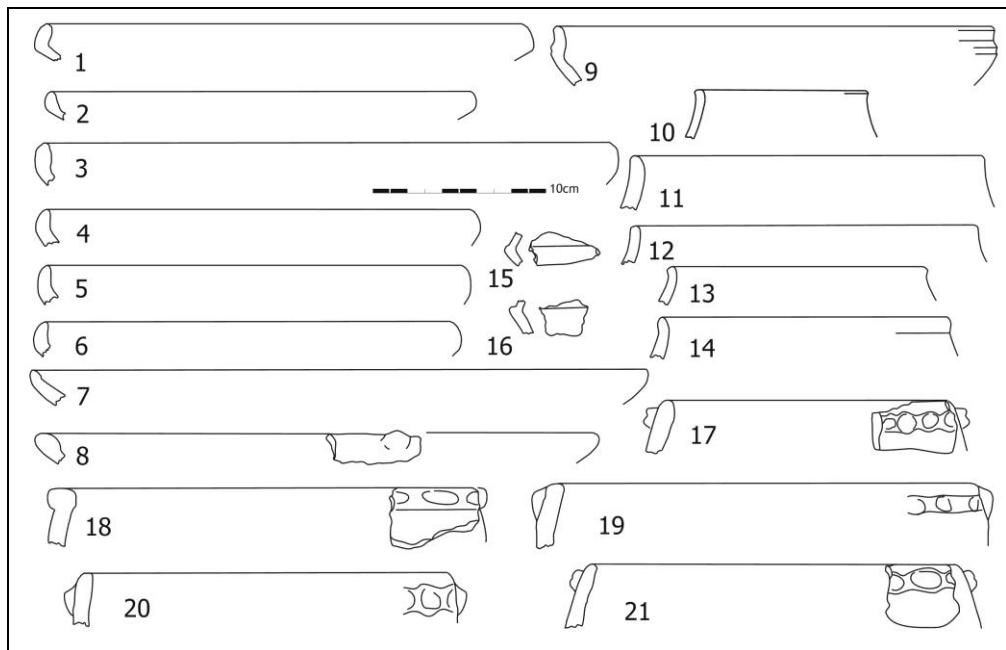

Fig. 9. Material ceramic descoperit pe situl de la Lunca în 2007 / Pottery sherds discovered on the site in Lunca in 2007 (Micu *et alii* 2009).

Un alt lot de fragmente ceramice, ce aparțin unei categorii ceramice lucrate din pastă de bună calitate, indică prezența unor recipiente, de dimensiuni diferite, cu gât scurt, deschidere restricționată, probabil de formă independentă și contur rotunjit (Fig. 9/10-14; 10/4, 10, 13, 24, 28, 31, 33, 35; 11/21-24, 26-28). Starea lor foarte fragmentară ne împiedică să ne pronunțăm cu siguranță asupra apartenenței la un anumit tip. Ca elemente suplimentare de evidențiere pot fi menționate: pictura cu grafit pe fond negru (Fig. 10/10); șirurile paralele de incizii curbe (Fig. 11/28); brâul, triunghiular în secțiune, aplicat sub marginea vasului (Fig. 10/31); proeminențele conice (Fig. 10/28).

O altă categorie de recipiente include exemplare lucrate din pastă cu degresant de granulație mare, de dimensiuni medii și mari, cu contur simplu, deschidere nerestricționată (Fig. 8/16, 32) sau restricționată (Fig. 9/17-21; 11/29-30), ce prezintă în majoritatea cazurilor un brâu alveolat aplicat sub margine.

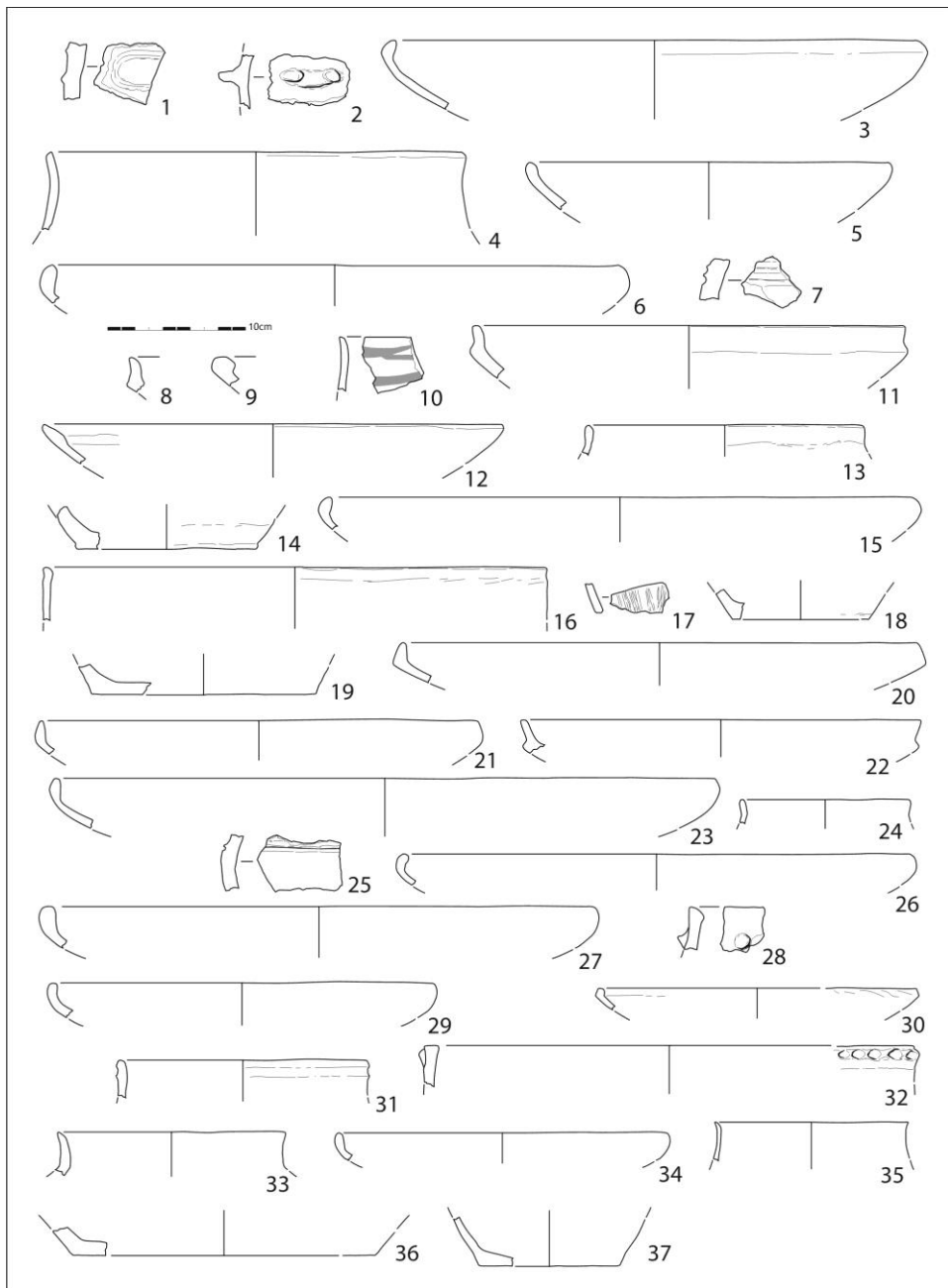

Fig. 10. Material ceramic descoperit pe situl de la Lunca în 2011 / Pottery sherds discovered on the site in Lunca in 2011.

La cele de mai sus mai putem menționa o serie de fragmente ce provin de la unele recipiente cu umăr proeminent (contur compus cu cel puțin un punct ascuțit) (Fig. 9/15-16) sau de la vase de dimensiuni medii și mari ce prezintă apucători (Fig. 10/2; 11/31), decor în relief în formă de spirală (Fig. 10/1; 11/33), incizii late orizontale (Fig. 10/7, 25) sau striuri fine verticale (Fig. 10/7).

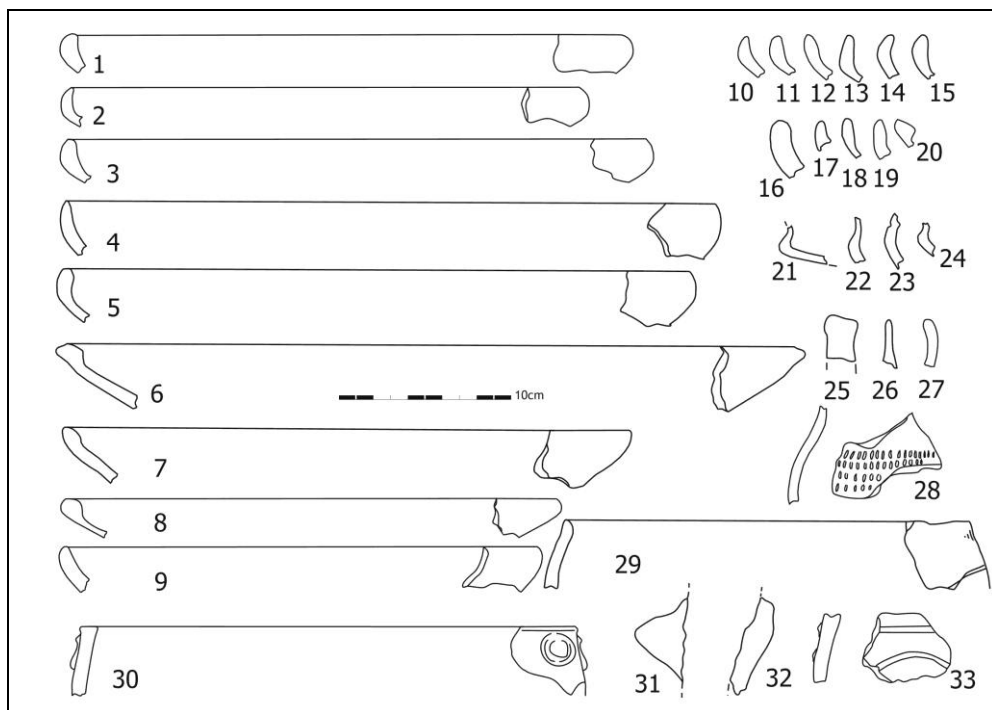

Fig. 11. Material ceramic descoperit pe situl de la Lunca în 2012 / Pottery sherds discovered on the site in Lunca in 2012.

Așa cum se poate observa din analiza ceramicii avute la dispoziție, nu există diferențe majore între loturile constituite în anii 2007, 2011 și 2012. Pe ansamblu se poate vorbi doar de material arheologic nu prea numeros, aflat într-o stare avansată de fragmentare, adunat numai pe suprafața solului. În raport direct cu cantitatea de material analizat se află numărul redus al formelor ceramice și elementelor de decor identificate. Acestea pot fi atribuite fazei Gumelnița A2, având analogii în așezări din Dobrogea¹⁸, Muntenia¹⁹ și nord-estul Bulgariei²⁰.

¹⁸ Lăzurcă 1984a; Hașotti 1997, 98-99; Harțuche, Bounegru 1997; Marinescu *et alii* 2000-2001; Micu 2005; Voinea 2005; Burens *et alii* 2010.

Piese de silex

Lotul pe care l-am avut la dispoziție este compus din 30 piese adunate pe parcursul cercetărilor de suprafață realizate în anii 2007, 2011 și 2012. Caracterul cercetării și numărul redus de piese nu ne-au permis realizarea unor observații amănunțite, care să contribuie la conturarea unei imagini complete în ceea ce privește prelucrarea silexului în aşezarea de la Lunca. În rândurile următoare vom încerca, totuși, să realizăm o scurtă prezentare a acestei serii litice.

Materia primă

În cadrul acestei discuții vom utiliza grila de materii prime stabilită prin cercetarea seriilor litice din nordul Dobrogei și utilizată deja pe parcursul altor studii²¹.

Cea mai bine reprezentată este grupa A (23 exemplare) – ce corespunde unui silex maroniu, cu granulație de la fin la foarte fin, opac – cu două dintre subgrupele sale : A2 – silex de nuanță bej, opac, foarte puțin lucios și A3 – o nuanță foarte lucioasă a silexului din grupa A, cu un cortex albicios, de aproximativ 1 mm, și o zonă sub-corticală formată din trei dungii sub-paralele, pornind de la cortex către centrul materiei.

În mai mică măsură a fost prelucrat silexul încadrat în grupa G (trei exemplare). Acesta prezintă o nuanță gri, variind între un gri-deschis și unul mai întunecat, cu granulație de la fin la foarte fin, opac și ușor lucios.

Câte un singur exemplar caracterizează grupele: C (silex gri-bej, cu granulație fină, translucid), D (calcar gri cu granulație fină și omogenă), E (silex gri-bej, cu granulație fină, opac), F (un silex marmorat prezentând mai multe nuanțe de gri, de la foarte clar la foarte întunecat, opac, ușor lucios, cu un cortex cu granulație fină alb-bej).

Producția

În mod evident, numărul redus de piese nu ne permite să reconstituim lanțul operator corespunzător prelucrării silexului în cadrul aşezării de la Lunca. Vom încerca, totuși, să punctăm aspectele vizibile legate de strategiile tehnologice aplicate.

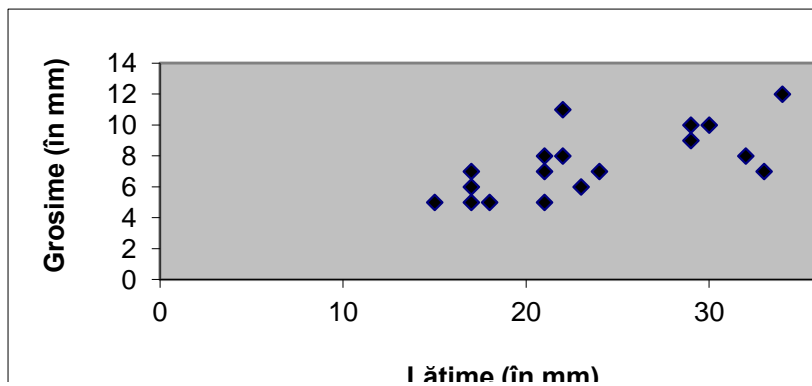
Piese avute la dispoziție stau mărturie pentru un debitaj aproape exclusiv laminar. Nu am înregistrat decât doi suportți de tip aşchie.

Măsurarea raportului lățime/grosime demonstrează o variabilitate ridicată în ceea ce privește suportții laminari utilizați.

¹⁹ Dumitrescu 1966; Marinescu-Bîlciu *et alii* 1997; Popovici *et alii* 2003; Voinea 2005; Hansen *et alii* 2008; Hansen *et alii* 2011; Toderaș *et alii* 2009; Ignat *et alii* 2012.

²⁰ Todorova *et alii* 1975.

²¹ Carozza *et alii* 2010, 14; Furestier, Mihail 2012, 366-368.

Grafic 1. Raport lungime/grosime al fragmentelor de lame / *Length/width ratio of blade fragments.*

Majoritatea lamelor reprezintă produși ai unui plin debitaj, însă în cadrul seriei se regăsesc și patru exemplare pe a căror față superioară sunt fragmente de cortex ce corespund probabil etapei de pregătire a exploatării nucleului.

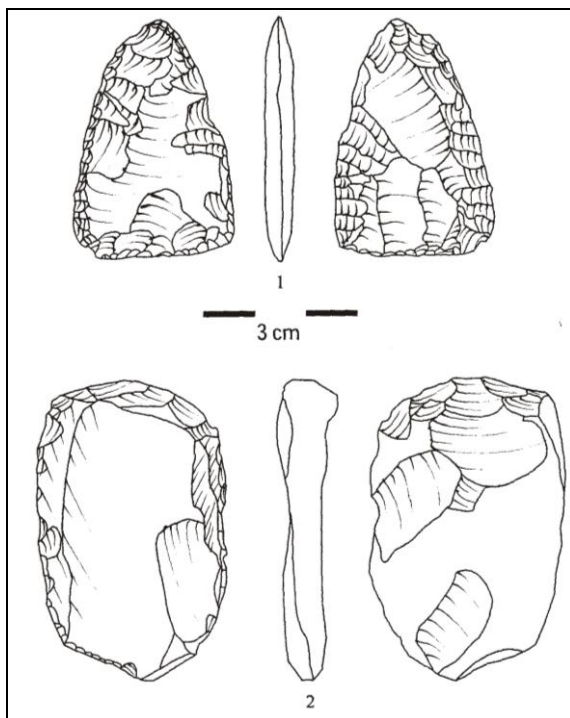

Fig. 12. Piese din silex descoperite la Lunca / *Flint items discovered at Lunca.*

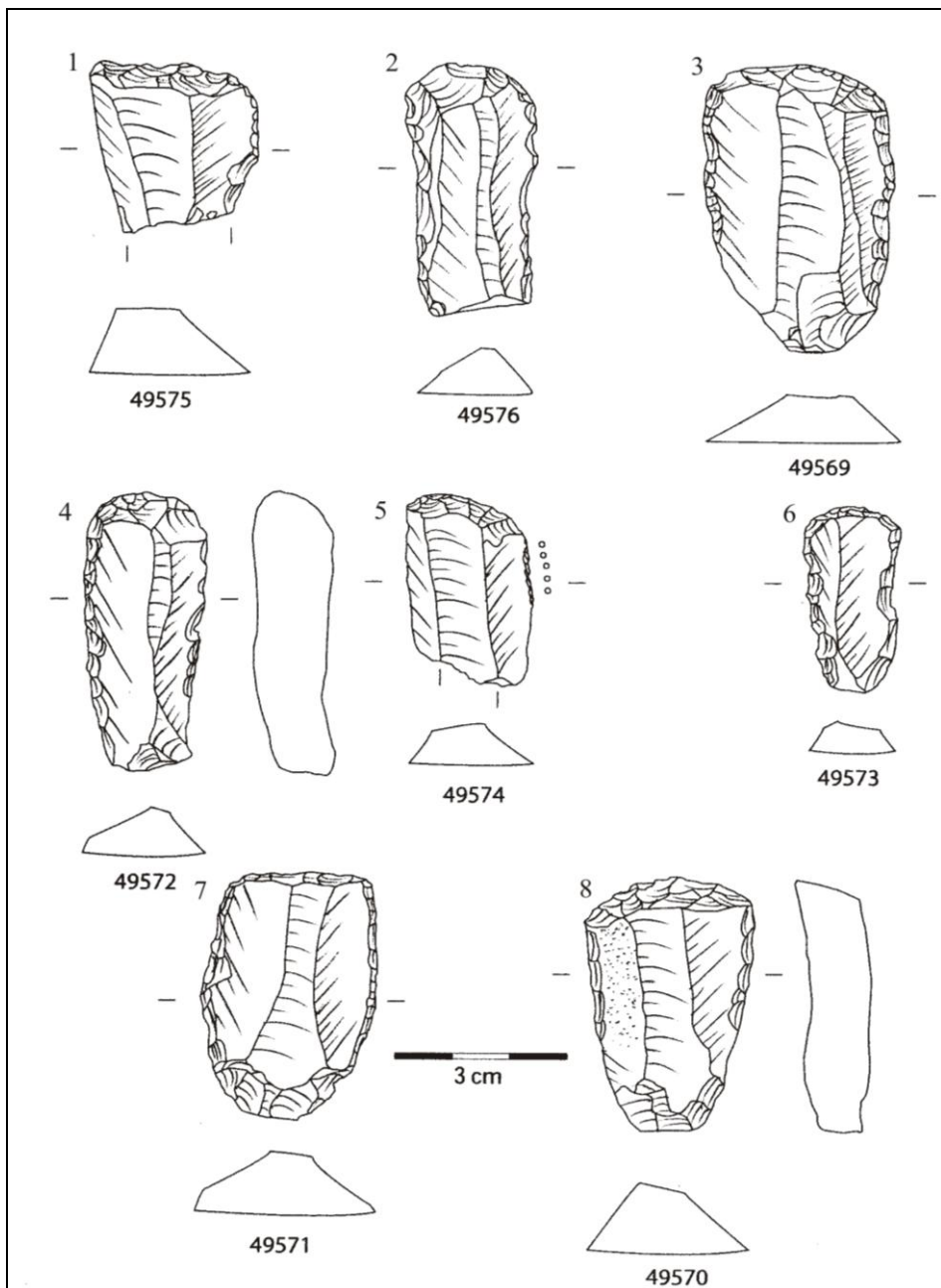

Fig. 13. Piese din silex descoperite la Lunca / Flint items discovered at Lunca.

Din cele 15 lame aflate într-o stare de conservare care ne permite realizarea unor observații mai amănunțite, 11 au un profil trapezoidal iar restul de patru, triunghiular. Zece exemplare prezintă un aspect mai mărunț, cu lățimi ce nu depășesc 20 mm, în vreme ce restul au o lățime situată între 30-35 mm. Prin analizarea dimensiunilor grosimii, s-a observat că nu se individualizează grupe diferite, aceasta variind între 5-12 mm, fără a exista vreo conexiune cu lățimea.

Cei doi suportți de tip așchie prezintă un caracter masiv (grosimi de 22, respectiv 26 mm) fiind obținuți printr-un debitaj executat prin tehnica percuției directe dure.

În ceea ce privește tehnicile de debitaj aplicate pentru lame, urmele sesizate atestă aplicarea tehnicii percuției indirecte și poate a celei directe executate cu un percutor ce prezenta o duritate redusă. În majoritatea cazurilor, când s-a păstrat talonul, se poate observa pregătirea acestuia pentru debitaj. Toate taloanele sunt de tip neted.

Utilajul

Din cele 30 de exemplare analizate, 27 reprezintă piese finite, conservate întregi sau în stare fragmentară.

Un tip cu o frecvență ridicată este gratoarul (Fig. 13), reprezentat prin opt exemplare. Toate acestea par a fi simple, deși două dintre ele nu au păstrat extremitatea proximală. Acest ultim amănunt ne determină să nu excludem și existența exemplarelor duble, destul de prezente în inventarul litic al culturii Gumelnița²². Cele opt piese au fost amenajate pe lame cu profil trapezoidal. Frontul prezintă în cele mai multe cazuri un aspect convex, fiind obținut prin rețușe abrupte. La două exemplare s-a obținut o dispunere ceva mai abruptă, similară troncaturilor (Fig. 13/1, 7). Șapte dintre cele opt lame au marginile rețușate. La ultima, pe una dintre margini se observă un lustru foarte puternic, dovadă a unei folosiri intense. Este vizibil faptul că amenajarea frontului a intervenit peste suprafața pe care se formase lustrul, ceea ce dovedește o dublă folosire pentru acel suport (Fig. 13/5). Menționăm de asemenea amenajarea unui gratoar pe o lamă de flanc și pe o alta purtând cortex (Fig. 13/8).

Dimensiunile sunt variabile, în lotul analizat regăsindu-se atât piese de tip gratoar mari, cu lungimi situate la aproximativ 6 cm și lățimi depășind 4 cm, cât și unele mici, cu lungime de 3 cm și lățime de 1,5 cm.

Un exemplar prezintă pe fața inferioară rețușe ce par a indica o posibilă refofosire ca *pièce esquillée* însă starea sa fragmentară ne împiedică să afirmăm cu siguranță acest lucru.

Un alt tip bine reprezentat numeric este cel al pieselor cu rețuș marginal (nouă exemplare) (Fig. 14/1-3, 9). Toate exemplarele s-au conservat în stare fragmentară. Suportții au fost reprezentați de lame cu profil transversal trapezoidal. În cazul uneia

²² Hansen *et alii* 2007, 68; Peneș, Paveleț 2001, 10.

dintre piese, deşi păstrată sub forma unui fragment mezial redus ca dimensiuni, faţa superioară este reprezentată printr-un strat gros de cortex, semn al folosirii unei lame debitate în etapa de pregătire a nucleului. La două exemplare, la nivelul extremităţii proximale s-a realizat o retuşare ce a acoperit întreaga suprafaţă, cu scopul reducerii volumului, foarte probabil pentru a facilita ataşarea la un mâner (Fig. 14/1, 9). Cele două piese prezintă similitudini şi în ceea ce priveşte locul unde s-a produs spărtura şi forma acesteia, dovadă a unei prinderi în coadă şi a unei utilizări asemănătoare.

Fragmentele de piese cu retuş de utilizare sunt în număr mic şi permit puţine observaţii (Fig. 14/4). Pentru două dintre ele este vizibil că s-a folosit ca suport o lamă cu profil triunghiular. Nu am sesizat un lustru sau tocire intensă, fie pentru că piesa s-a deteriorat la scurt timp după debutul folosirii, fie că acestea erau mai pronunţate pe fragmentele ce nu s-au păstrat.

Din acest inventar fac parte şi trei vârfuri, două dintre ele confecţionate din silex A3, iar cea de a treia din silex C (Fig. 14/6-7). Primele două, deşi diferă ca dimensiuni, au o formă generală asemănătoare, triunghiulară. Marginile au un aspect uşor convex. O diferenţă apare în ceea ce priveşte conturul bazei, într-un caz uşor convex iar în celălalt uşor concav. Piesa de dimensiuni mai mari prezintă câte o scobitură pe fiecare margine la nivelul extremităţii proximale, element sesizat şi la obiecte de acest tip din alte situri²³, realizate cu scopul facilitării ataşării unei cozi. Au fost amenajate prin retuşe directe, bifaciale, decorticate, ce par a fi fost realizate prin percuţie executată printr-un percutor cu duritate redusă. Către vârf se observă tendinţa clară de a obţine o anumită supleţe, grosimea maximă fiind atinsă în zona mezială. Chiar dacă la prima vedere cel de-al treilea exemplar (Fig. 12/1) pare identic primelor două, o privire mai atentă relevă anumite deosebiri. În cazul acestei piese este vizibilă robusteţea şi forma uşor rotunjită a vârfului, ceea ce ar reduce mult din eficienţa acestuia în cazul în care ar fi funcţionat ca parte activă. În acelaşi timp, nivelul maxim al supleţei este atins în zona bazei ce prezintă un aspect liniar regulat şi a fost foarte atent amenajată prin retuşuri fine, dispuse bifacial. Considerăm că în cazul acestui exemplar folosirea se realiza invers faţă de maniera considerată clasică, în care vârful servea drept parte activă, de data aceasta baza jucând acest rol, la nivelul vârfului producându-se prinderea în coadă.

A fost identificat şi un racloar lateral simplu (Fig. 14/5) amenajat pe un suport laminar cu o secţiune transversală triunghiulară neregulată. Latura utilizată ca parte activă prezintă un aspect convex destul de pronunţat, fiind amenajată prin retuşe directe, abrupte şi decorticate. Cealaltă latură, cu un aspect concav, a fost la rândul-i retuşată, posibil cu scopul de a facilita fixarea. O altă piesă ce prezintă caracteristici

²³ Păunescu 1970, 295.

specifice acestui tip de piesă a fost amenajată pe o aşchie masivă. Una dintre margini, convexă, a fost retuşată în totalitate. Spre deosebire de racloarul pe suport laminar, acesta a fost lejer și parțial retuşat și pe extremitatea distală. Practic, avem de a face cu o zonă de retuşare continuă ce acoperă o margine și ceva mai mult de jumătate din extremitatea distală.

Ultimul tip de piesă identificat în lotul de la Lunca este *pièce esquillée* (Fig. 12/2; 14/8). Cele două exemplare studiate au fost amenajate pe unelte reutilizate, ce au funcționat inițial ca gratoar pe lamă. Reutilizarea ca *pièce esquillée* a determinat deteriorarea frontului gratoarului, prin crearea retuşului de tip vibrat specific acestui tip²⁴. Asemenea piese au fost identificate în majoritatea seriilor litice cioplite din nordul Dobrogei: Taraschina, Carcaliu, Trestenic²⁵, dar și în situri din afara acestei regiuni²⁶.

Ultimele trei piese sunt reprezentate de un fragment din suprafața exterioară a unui nucleu de calcar, degajat în faza de amenajare pentru un viitor debitaj, un nucleu pe care sunt vizibile negativele unor desprinderi neregulate (Fig. 14/10), datorate probabil calității mai slabe a materiei prime și un fragment de aşchie pe suprafața căreia se observă încercări de retuşare însă starea sa de conservare nu permite observații amănunțite.

*
* *

Numărul redus de piese și mai ales faptul că am avut la dispoziție aproape exclusiv piese finite nu ne permit o reconstituire exactă a lanțului operator ce a stat la baza producției din aşezarea de la Lunca. De asemenea, starea fragmentară a acestora, transpusă de cele mai multe ori în lipsa talonului și a bulbului, a îngreunat realizarea unor considerații tehnologice bine argumentate. Totuși, puținele urme și elemente tehnologice păstrate, precum și analogiile cu materialul din alte situri ale culturii Gumelnița din nordul Dobrogei (Taraschina, Carcaliu, Panduru, Trestenic) indică aplicarea percuției indirecte cu pregătirea anterioară a talonului²⁷.

Spre deosebire de celelalte situri, am sesizat o variabilitate ceva mai redusă a tipurilor de materie primă. În acest sens, remarcăm în primul rând lipsa silexului din

²⁴ Binder 1987, 75.

²⁵ Furestier, Mihail 2012, 376.

²⁶ Hansen *et alii*, 2007, 68.

²⁷ Inizan *et alii* 1995, 32.

grupa B, bine reprezentat în alte serii²⁸. Diversitatea materiei prime folosite se manifestă în special în cadrul grupei A.

O altă observație este legată de lipsa aproape totală a suporturilor de tip aşchie. Având în vedere concluziile la care s-a ajuns prin studiul seriei descoperite pe situl de la Taraschina, unde suportii laminari corespund silexului din grupa A, iar cei de tip aşchie corespund celui din grupa B, informațiile pe care le deținem din studiul seriei de la Lunca dovedesc, cel puțin sub forma unei concluzii preliminare, o strategie strict îndreptată către un debitaj laminar aplicat asupra silexului din grupa A, recunoscut ca fiind de cea mai bună calitate. Cum lamele din silex A au fost considerate pentru moment importuri fasonate pe sit²⁹ nu este exclus ca strategia litică a comunităților ce au trăit pe *tell*-ul de la Lunca să se bazeze într-o foarte mare măsură pe rețelele de schimb ce funcționau în acea perioadă. Cu toate acestea, nu putem afirma cu siguranță o asemenea concluzie, până când aceasta nu va fi certificată prin cercetarea unei serii mai bogate rezultate în urma unei săpături arheologice și nu doar a unei cercetări de suprafață.

Din punct de vedere al utilajului, am regăsit tipuri binecunoscute de unelte și arme în seriile litice gumelnițene: gratoar, piese cu retuș marginal, piese cu retuș de utilizare, racloar, vârf, *pièce esquillée*³⁰. O altă caracteristică a pieselor de silex gumelnițene, atestată și pe materialul din aşezarea de la Lunca, este re folosirea pieselor uzate (lamă cu retuș marginal prezentând un lustru puternic transformată în gratoar, gratoar folosit ca *pièce esquillée*). O asemenea atitudine poate fi legată de o valorificare pragmatică a unui material, care dacă provenea în cea mai mare măsură, așa cum am presupus anterior, pe calea schimbului, avea un preț ce îndemna la o folosire cât mai înțeleaptă.

Concluziile acestui studiu au un caracter preliminar, fiind bazate, așa cum am subliniat anterior, doar pe un lot provenit ca urmare a unei cercetări de suprafață, concluzii mai pertinente cu privire la strategiile litice urmărite de către comunitățile care au ocupat *tell*-ul de la Lunca putând fi obținute prin intermediul unor viitoare cercetări sistematice.

Piese de piatră șlefuită

Studiul nostru este realizat pe un lot redus numeric, compus din șase exemplare. În acest context, vom face o descriere a materialului ce va lua în considerare starea sa de conservare, urmele de prelucrare și utilizare.

²⁸ Furestier, Mihail 2011, 367.

²⁹ Furestier, Mihail 2011.

³⁰ Dumitrescu 1925, 44-49; Lăzурcă 1995, 10-11; Harțuche, Bounegru 1997, 37-40; Hansen *et alii*, 2007, 68.

1. *Herminette* (Fig. 15/3)

Dimensiuni³¹: L – 24 mm; l.tăiș – 24 mm; l.talon – 17 mm; gros. – 6 mm.

Piesa se prezintă în stare bună de conservare. Are formă trapezoidală și secțiune transversală rectangulară cu aspect rotunjit. Una dintre fețe este dreaptă iar cealaltă bombată. Talonul este drept, în vreme ce tăișul prezintă un aspect ușor convex. Una dintre laturi este dreaptă iar cea de a doua prezintă o suprafață ușor neregulată, ca urmare a unei prelucrări mai inexacte. Întreaga suprafață a piesei a fost fasonată prin abraziune. Urmele acesteia se prezintă sub forma unor striuri, care în funcție de direcția de executare a acțiunii au o dispunere longitudinală, transversală sau oblică. Se poate afirma că executarea abraziunii a îmbrăcat un caracter dezorganizat. La nivelul talonului se observă un grad ridicat de tocire a marginilor, probabil ca urmare a prinderii în coadă. Aceleași cauze i se datorează și striurile transversale din zona extremității proximale, mult mai profunde decât cele datorate prelucrării. Tăișul prezintă spărturi și desprinderi de așchii pe mai mult de jumătate din lungime, acest lucru fiind vizibil pe ambele fețe, în vreme ce partea rămasă neafectată este puternic tocită și brăzdată de striuri fine dispuse transversal, produse pe parcursul folosirii. Uzura pronunțată confirmă o utilizare intensă pentru această piesă.

2. Fragment râșniță

Dimensiuni: L.p. – 125 mm; l – 148 mm; gros. max. – 74 mm.

Piesa se prezintă în stare precară de conservare. Din fragmentul păstrat putem deduce că a avut o formă rectangulară cu marginile rotunjite. Una dintre fețe, ce a funcționat ca parte activă, prezintă urme intense de uzură, fiind aplatizată. Pe cea de a doua față sunt vizibile urme de plug, întrucât piesa s-a aflat pe un câmp cultivat an de an. Partea laterală a fost șlefuită destul de îngrijit, cu scopul regularizării suprafeței.

Dimensiuni: L. p. – 180 mm; l – 111 mm; gros. max. – 33 mm. Piesa se prezintă în stare precară de conservare. Cel mai probabil a avut o formă circulară. Comparativ cu majoritatea exemplarelor cunoscute în cadrul seriilor litice gumelnițene din nordul Dobrogei, remarcăm deosebita atenție acordată amenajării marginii. Aceasta a fost prelucrată prin abraziune până în momentul în care a căpătat un aspect rotunjit pronunțat. De regulă, amenajarea marginii unei râșnițe se rezuma la o relativ sumară regularizare³². Fața superioară, ce constituie partea activă, prezintă un aspect concav, uniformizat la nivelul întregii suprafețe. De altfel,

³¹ În cazul utilajului de piatră șlefuită, pentru unitățile de măsură au fost folosite următoarele abrevieri: L – lungime; L. p. – lungime păstrată; l. tăiș – lățime tăiș; l. talon – lățime talon; gros. – grosime; gros. max. – grosime maximă.

³² Micu, Haită, Mihail, 2005-2006, 33; Micu, Maille, Mihail, 2005, 231.

este vizibil că acţiunea de amenajare a marginii a continuat către interior, scopul fiind de obţinere a unei forme similare unui bol (Fig. 16). Faţa inferioară este ondulată, suprafaţa sa naturală suferind doar o lejeră regularizare.

4. Fragment râşniţă (Fig. 15/4)

Dimensiuni: L.p. – 158 mm; l – 136 mm; gros. max. – 56 mm.

Piesa se prezintă în stare preară de conservare. Forma sa actuală este neregulată iar dimensiunile reduse ale fragmentului păstrat nu permit propunerea unei ipoteze în acest sens. Marginea şi faţa inferioară au fost uşor regularizate prin abraziune. Faţa superioară, ce a funcţionat ca parte activă, are un aspect aplatizat, foarte puţin concav. În mod evident, spre deosebire de exemplarul anterior, înregistrăm o preocupare mult redusă pentru amenajarea piesei, modificarea formei naturale producându-se în mare parte prin utilizare.

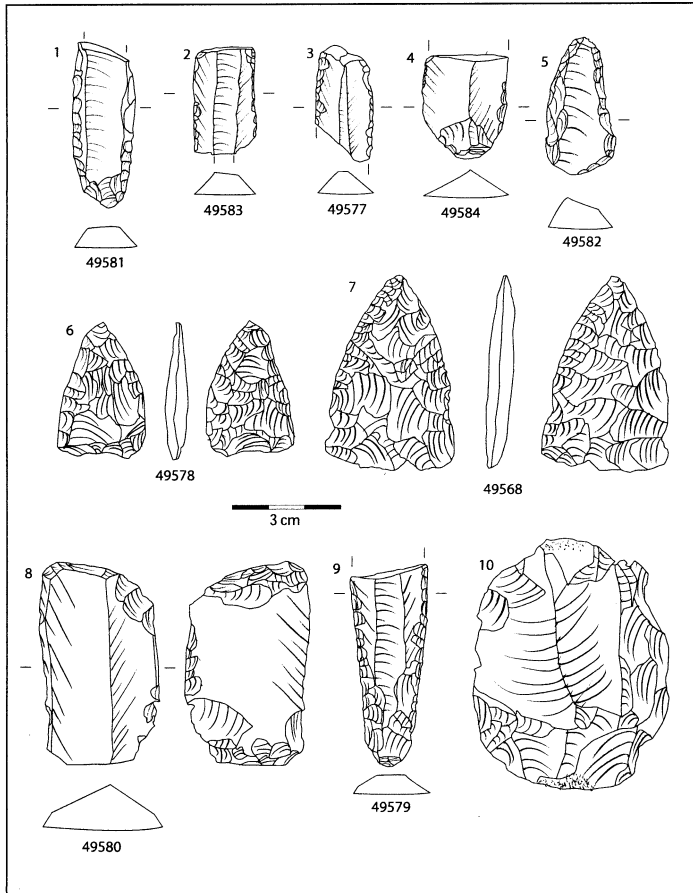

Fig. 14. Piese din silex descoperite la Lunca / Flint items discovered at Lunca.

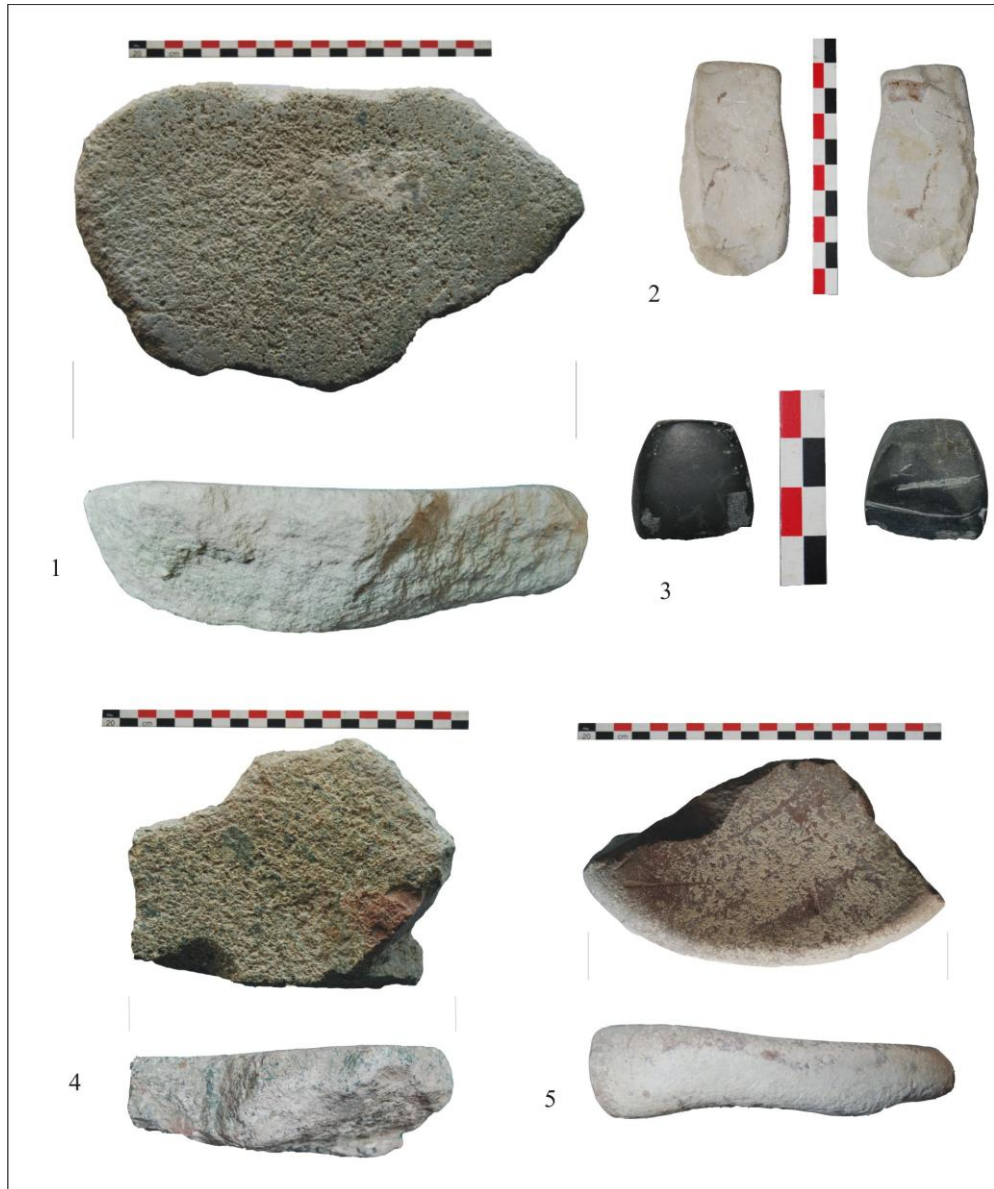

Fig. 15. Piese de piatră șlefuită descoperite pe așezarea de la Lunca / *Polished stone items discovered on the settlement in Lunca.*

Fig. 16. Fragment de râșniță / *Fragment of a hand-mill.*

5. Râșniță (Fig. 15/1)

Dimensiuni: L – 251 mm; l – 148 mm; gros. max. – 65 mm.

Piesa se prezintă în bună stare de conservare. Forma este neregulată. Suportul a fost utilizat în forma naturală, fără transformări majore. Singurele modificări sunt vizibile pe fața superioară, intens aplatizată, ce prezintă o lejeră albiere. Asemenea modificări sunt rezultatul unei abraziuni pronunțate, desfășurate pe parcursul perioadei de funcționare.

6. Piesă în curs de prelucrare (Fig. 15/2)

Dimensiuni: L – 82 mm; l – 42 mm; gros. – 15 mm.

Piesa se prezintă în bună stare de conservare. Cel mai probabil, forma naturală trapezoidală a acestei roci a părut interesantă unui individ care a încercat să o prelucrez. Urmele prelucrării se observă pe una dintre laturi, sub forma unui debitaj prin percuție directă executat spre ambele fețe. Suportul a fost abandonat într-un stadiu incipient al prelucrării. Acest lucru se poate datora unui accident produs pe parcursul prelucrării: o lovitură în zona destinată viitoarei părți active, nu foarte bine executată, a înlăturat mai multă materie decât era necesar, diminuând simțitor șansele obținerii unei piese finite de bună calitate.

Considerații finale

Cercetările realizate de echipa misiunii arheologice *Delta du Danube* pe situl de la Lunca-Pensiune confirmă includerea acestuia în categoria așezărilor de tip *tell* și atribuirea materialului descoperit la suprafața solului fazei Gumelnița A2. Se poate, de asemenea, afirma că locuirea din acest punct se formează pe o margine de terasă, ușor individualizată în raport cu terenul din jur, pe un paleosol argilos, probabil spre 4500-4300 BC. Toate aceste date permit câteva observații privind organizarea teritoriului, în zona actuală a lacului Golovița, în perioada corespunzătoare culturii Gumelnița. Trebuie amintit în acest context că *tell*-ul de la Lunca se află în apropierea unei așezări de același tip, identificată la aproximativ 10 km în linie dreaptă, în zona de vest a localității Baia (jud. Tulcea)³³. Începutul locuirii din acest punct a fost stabilit la sfârșitul fazei Gumelnița A1 și începutul fazei Gumelnița A2. Luând în considerare toate descoperirile atribuite culturii Gumelnița înscrise în spațiul delimitat de Podișul Babadagului, Podișul Casimcei și complexul lagunar Razim-Sinoe, în condițiile unei cercetări limitate în cel mai bun caz la realizarea unor sondaje de informare sau săpături de salvare, se poate remarca în plus doar prezența unui număr mic de așezări deschise (Panduru, Sinoe, Jurilovca-*Insula Bisericuța?*) ori descoperiri izolate (*Sălcioara-La Deal*) apărute încă de la nivelul fazei Gumelnița A1³⁴.

Fără îndoială, apariția *tell*-ului de la Lunca se înscrie în același fenomen de dinamizare a comunităților eneolitice din zona de nord a Dobrogei la nivelul culturii Gumelnița³⁵, ce are ca rezultat creșterea semnificativă a numărului de așezări din acest spațiu geografic în raport cu perioada anterioară. Cercetările realizate de echipa misiunii arheologice *Delta du Danube* pe situl de la Taraschina (com. Crișan, jud. Tulcea), par să indice faptul că fenomenul mai sus amintit ar fi fost însoțit de unele schimbări la nivelul mediului înconjurător³⁶. În acest context, continuarea cercetărilor în așezarea de la Lunca și pe malul complexului lagunar Razim-Sinoe poate aduce date noi în sprijinul ipotezei mai sus amintite, lămurind în același timp anumite aspecte ale evoluției comunităților culturii Gumelnița în zona actuală a litoralului Mării Negre.

³³ Berciu 1955, 542; Morintz 1962, 280; Berciu 1966, 121.

³⁴ Lăzurcă 1984b, 282; Comșa 1987, 10; Mănușu-Adameșteanu 2001, 19; Mănușu-Adameșteanu *et alii* 2004; Mănușu-Adameșteanu *et alii* 2005; Mănușu-Adameșteanu *et alii* 2006; Lungu, Micu 2003; Bem 2011.

³⁵ Micu 2005.

³⁶ Carozza, Bem, Micu 2011.

Bibliografie

- Asăndulesei, A., Tencariu, F-A., Cotiugă, V. 2011, *L'utilisation des methodes non-invasives dans la recherche archeologique. Applications de la magnetometrie au cesium sur les sites Gumelnița de Dobroudja*, in Carozza, L., Bem, C., Micu, C. (eds.), *Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère*, Iași, 115-130.
- Bem, C. 2000-2001, *Noi propuneri pentru o schiță cronologică a eneoliticului românesc, Pontica* 33-34, 25-121.
- Bem, C. 2011, *Le corpus des stations Gumelnița entre Danube et Mer Noire (avec un regard sur Boian-Spanțov et Cernavoda I)*, in Carozza, L., Bem, C., Micu, C. (eds.), *Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère*, Iași, 3-77.
- Berciu, D. 1955, *Așezarea neolitică de la Baia-Hamangia*, SCIV 6, 3-4, 541-542.
- Berciu, D. 1966, *Cultura Hamangia*, București.
- Binder, D. 1987, *Le Néolithique Ancien Provençal. Typologie et technologie des outillages lithiques*, XXIVe Supplément à *Gallia Préhistoire*, Paris.
- Boyadziev, Y. D. 1995, *Chronology of Prehistoric Cultures in Bulgaria*, in Bailey, D., Panaiotov, I. (eds.), *Prehistoric Bulgaria*, Monographs in World Archeology no. 22, Prehistoric Press, 149-191.
- Burens, A., Ailincăi, S., Micu, C., Carozza, L., Lăzurcă, E. 2010, *Premières observations sur les techniques de façonnage et de finition de la céramique chalcolithique Gumelnița A2 du site de Carcaliu (Dobroudja, Roumanie)*, *Studii de Preistorie* 7, 95-123.
- Carozza L., Micu C., Burens A., Mihail F., Carozza J.-M., Florea M., Ailincăi S., Furestier R., Haită C., Bălășescu A., Radu V. 2010, *Le projet Delta du Danube: Société et environnement durant le néolithique et les âges des métaux dans le Delta du Danube*, *Peuce*, S.N. 8, 9-26.
- Carozza, L., Bem, C., Micu, C. (eds.) 2011, *Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère*, Iași.
- Comșa, E. 1971, *Neoliticul județului Tulcea*, *Peuce* 2, 11-18.
- Comșa, E. 1987, *Istoricul cercetărilor arheologice privind epoca neolitică de pe teritoriul Dobrogei (1878-1944)*, *Pontica* 20, 9-18.
- Dumitrescu, Vi. 1925, *Fouilles de Gumelnița*, *Dacia* 2, 29-103.
- Dumitrescu, Vi. 1966, *Gumelnița. Sondajul stratigrafic din 1960*, SCIV 17, 1, 51-99.
- Dumitrescu, Vi. 1974, *Cronologia absolută a eneoliticului românesc în lumina datelor C14*, *Apulum* 12, 23-39.

- Furestier, R., Mihail, F. 2011, *L'industrie lithique taillée de Taraschina*, în Carozza, L., Bem, C., Micu, C. (eds.), *Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5e millénaire avant notre ère*, Iași, 365-384.
- Haită, C., Bem, C. 2011, *Données stratigraphiques des sites pluristratifiés*, în Carozza, L., Bem, C., Micu, C. (eds.), *Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère*, Iași, 89-113.
- Hansen, S., Toderaș, M., Reingruber, A., Gatsov, I., Georgescu, G., Gördorf, J., Hoppe, T., Nedelcheva, P., Prange, M., Wahl, J., Wunderlich, J., Zidarov, P. 2007, *Pietrele, Măgura Gorgana. Ergebnisse der Ausgrabungen im Sommer 2006*, *Eurasia Antiqua* 13, 43-112.
- Hansen, S., Toderaș, M., Reingruber, A., Gatsov, I., Klimscha, F., Nedelcheva, P., Neef, R., Prange, M., Price, T.D., Wahl, J., Weninger, B., Wrobel, H., Wunderlich, J., Zidarov, P. 2008, *Der kupferzeitliche Siedlungshügel Măgura Gorgana bei Pietrele in der Walachei. Ergebnisse der Ausgrabungen im Sommer 2007*, *Eurasia Antiqua* 14, 19-100.
- Hansen, S., Toderaș, M., Reingruber, A., Nowacki, D., Nørgaard, H., Spânu, D., Wunderlich, J. 2011, *Bericht über die Ausgrabungen und geomorphologischen Untersuchungen im Sommer 2010*, *Eurasia Antiqua* 17, 45-120.
- Hartuche, N., Bounegru, O. 1997, *Săpăturile arheologice de salvare de la Medgidia, jud. Constanța (1957-1958)*, *Pontica* 30, 17-104.
- Hașotti, P. (1997) *Epoca neolitică în Dobrogea*, Bibliotheca Tomitana I, Constanța.
- Ignat, Th., Opriș, V., Voicu, M., Andreescu, R., Lazăr, C. 2012, *Ceramica din locuința nr. 5 de la Sultana „Malu Roșu”. Analiză primară (I)*, *BMJT* 4, 101-132.
- Inizan, M.-L., Redouren-Ballinger, M., Roche, H., Tixier, J. 1995, *Technologie de la pierre taillée*, Meudon, C.R.E.P., Paris, X, Nanterre.
- Lăzurcă, E. 1984a, *Cercetări arheologice în stațiunea neolitică de la Carcaliu (jud. Tulcea)*, *Peuce* 9, 23-30; 425-434.
- Lăzurcă, E. 1984b, *Noi date obținute în urma analizelor de laborator asupra uneltelor și armelor litice din colecțiile muzeului din Tulcea*, *Peuce* 9, 281-291; 649-661.
- Lăzurcă, E. 1995, *Trestenic – o nouă așezare neolitică pe teritoriul județului Tulcea*, *Peuce* 11, 7-48.
- Lungu, V., Micu, C. 2003, *Cercetări arheologice de salvare în jurul localității Panduru, jud. Tulcea*, *Peuce S. N. 1*, 11-44.
- Marinescu-Bîlcu, S., Trohani, G., Popovici, D., Bem, C., Vlad, F., Voinea, V., Bălășescu, A., Moise, D., Haită, C., Radu, V., Tomescu, M., Bălțeanu, A. C. 1997, *Archaeological researches at Bordușani-Popină (Ialomița county): preliminary report 1993-1994*, *CAMNI* 10, 64-92.

- Marinescu-Bâlcu, S., Voinea, V., Dumitrescu, S., Haită, C., Moise, d., Radu, V. 2000-2001, *Așezarea eneolitică de pe insula „La Ostrov”, lacul Tașaul (Năvodari, jud. Constanța). Raport preliminar – Campaniile 1999-2000*, Pontica 33-34, 123-170.
- Mănucu-Adameșteanu, M. 2001, *Orgame/Argamum*, Tulcea.
- Mănucu-Adameșteanu, M., Topoleanu, F., Ionescu, M.S., Stan, A., Grigore, I., Baetu, I., Necula, V. 2004, *Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea, Punct: Insula Bisericuța*, CCAR. Campania 2003, 173.
- Mănucu-Adameșteanu, M., Ionescu, M. S., Gămureac, E., Constantin, R., Alexandru, N., Alexiu, A. 2005, *Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea. Punct: Insula Bisericuța*, CCAR. Campania 2004, 209-210.
- Mănucu-Adameșteanu, M., Topoleanu, F., Nuțu, G., Rusu, V., Vizauer, I. 2006, *Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea*, CCAR. Campania 2005, 205-207.
- Micu, C. 2005, *Neo-eneoliticul din Nordul Dobrogei în lumina cercetărilor de la Isaccea și Luncavița*, Teză de doctorat, Institutul de Arheologie Vasile Pârvoan București.
- Micu, C., Maille, M. 2002, *Recherches archeologiques dans le cadre de l'établissement-tell de Luncavița (dep. de Tulcea)*, Studii de Preistorie 1, 115-129.
- Micu, C., Maille, M., Mihail, F. 2005, *Outils en pierre portant des traces de façonnage et/ou d'utilisation découverts a Luncavita (dep. De Tulcea)*, CCDJ 22, 223-252.
- Micu C., Haită C., Mihail F. 2005-2006, *Quelques observations sur les pieces en pierre polie decouvertes dans l'etablissement eneolithique de Carcaliu (dep. De Tulcea)*, Peuce, S. N. 3-4, 9-40.
- Micu, C., Mihail, F., Maille, M. 2006, *Une representation de batiment decouvert dans le tell de Luncavița, point Cetățuia*, Studii de Preistorie 3, 163-171.
- Micu, C., Mihail, F., Carozza, L., Florea, M. 2009, *Câteva observații asupra unor situri din zona de nord a Dobrogei*, Peuce, S.N. 9, 9-48.
- Morintz, S. 1962, *Tipuri de așezări și sisteme de fortificație și de împrejmuire în cultura Gumelnița*, SCIV 13, 2, 1962, 273-284.
- Păunescu, A. 1970, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București.
- Peneș, M., Paveleț, E. 2001, *Așezarea eneolitică de la Boboci, com. Jugureni, jud. Prahova*, Mousaios 7, 9-18.
- Popovici, D., Haită, C., Bălășescu, A., Radu, V., Vlad, F., Tomescu, I. 2003, *Archaeological pluridisciplinary research at Bordusani-Popina*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște.

- Toderaș, M., Hansen, S., Reingruber, A., Wunderlich, J. 2009, *Pietrele-Măgura Gorgana: o așezare eneolitică la Dunărea de Jos între 4500 și 4250*, Materiale, S.N. 5, 39-90.
- Todorova, H., Ivanov, I., Vasiliev, V., Hoff, M., Quitta, H., Kohl, G. 1975, *Selištnata mogila pri Goljamo Delčevo*, Sofia.
- Voinea, V. 2005, *Ceramica complexului cultural Gumelnița-Karanovo VI. Fazele A1 și A2*.; Ed. Ex Ponto, Constanța.
- Vulpe, R. 1940, *The ancient history of Dobrogea*, București, 35-180.